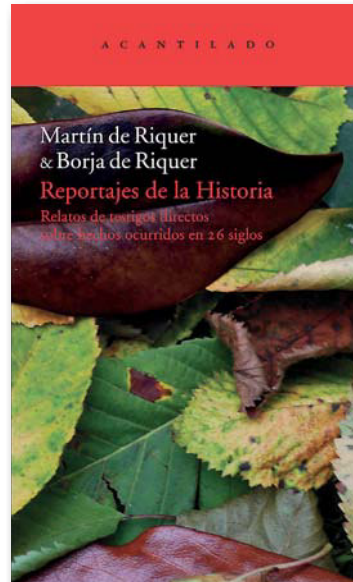

Una visió periodística de la història: del Cap d'Estopes a la Diada de 1977

per Jaume Fabre

A *Reportaje de la historia*, Martí de Riquer donava una visió periodística de fets històrics per demostrar que els esdeveniments es poden abordar i explicar sense cenyir-se a les normes acadèmiques. A finals del 2009, Acantilado publicava una nova edició de l'obra ampliada i revisada pel fill de l'historiador, Borja de Riquer, amb el títol *Reportajes de la Historia*.

L'any 1962, l'editorial Planeta, aleshores sustentada per una eficaç i agressiva política de venda d'enciclopèdies a domicili, va publicar en tres gruixuts volums una obra preparada per Martí de Riquer que recollia textos que a les escoles de periodisme classifiquen com a gèneres interpretatius: crònica, reportatge i entrevista. Són les joies de la corona del periodisme. Amb aquests textos, partint del segle V aC i fins al moment de la publicació del llibre, Martí de Riquer donava una visió periodística de fets històrics que havien estat estudiats posteriorment

per professionals de la història. Era una manera —agoserada encara a l'Espanya de començament dels anys seixanta del segle passat— de demostrar que els esdeveniments poden ser abordats i divulgats sense cenyir-se a les normes acadèmiques. Van fer-se diverses edicions d'aquells «136 relatos de testigos presenciales sobre hechos ocurridos en 25 siglos», com deia el subtítol. El títol escollit va ser *Reportaje de la Historia*, en singular.

A finals de l'any 2009, Jaume Vallcorba va publicar a la seva editorial Acantilado una nova edició d'aquella obra, revisada i ampliada per Borja

de Riquer, catedràtic d'història i fill de Martí de Riquer. La signaven tots dos, amb el nou subtítol «Relatos de testigos directos sobre hechos ocurridos en 26 siglos». Respectant en allò fonamental l'edició original, Borja de Riquer hi va afegir textos de periodisme interpretatiu ocorreguts des del 1962, any de la primera edició, fins al 2009, any de la nova edició. En total n'hi havia ara 153, aplegats en dos volums. Al títol s'hi va introduir una lleugeríssima modificació per distingir les dues edicions a efectes de catàleg. Ara era *Reportajes de la Historia*: del singular s'havia passat al plural, potser per reforçar el caràcter reivindicatiu del periodisme com a element fonamental per interpretar la història amb majúscules. Tot i que, a banda de reportatges, el llibre inclou també cròniques i entrevistes.

Trepitjar els escenaris de la història

Un nou llibre que ha editat recentment la Diputació de Girona demostra d'una manera diferent com el periodisme pot ser útil a la història de moltes i diverses maneres. Aquesta vegada no s'ha triat la via de recollir reportatges, cròniques i entrevistes, sinó la de practicar directament el periodisme amb històries passades. El títol: *Espais amb història*. En un volum de 240 pàgines, el periodista banyolí Pere Bosch i Cuenca ha escrit una guia que permet al lector recórrer «100 escenaris que han marcat el passat de les comarques gironines», com

Espais amb història, un aplec de cent reportatges de Pere Bosch i Cuenca, editat per la Diputació de Girona, que relata fets històrics escrits sobre el terreny que permeten reviure els grans moments que van marcar una època i els petits successos que van commocionar l'entorn més immediat a les comarques gironines.

assenyala el subtítol. No és una guia turística a l'ús, sinó un aplec de cent reportatges sobre fets històrics escrits en acabar la segona dècada del segle XXI. I escrits sobre el terreny, com ha de ser en el bon periodisme. Res més lluny de la història escrita des d'un arxiu o des d'un despatx universitari. És una història trepitjada, que permet de reviure tant els grans moments que van marcar una època com els petits successos que van commocionar l'entorn més immediat. Des del gorg de Perxistor, a Sant Feliu de Buixalleu, escenari el 5 de desembre del 1082 de l'assassinat del comte Ramon Berenguer II, el Cap d'Estopes, fins a la Diada multitudinària del 1977, nou segles són revisitats a través de les restes arqueològiques conservades *in situ* i d'edificis, monuments commemoratius i paisatges.

Per al lector, l'atractiu és doble: d'una banda, assabentar-se de molts fets històrics dels quals probablement no havia sentit a parlar mai junt amb altres d'aprosos des de l'escola, i de l'altra, poder visitar els

«El llibre aconsegueix també una funció reivindicativa, ja que hi ha indrets que mereixerien una altra sort.»

«Per a qui s'estimi el seu país, senti curiositat per la història i li agradi recórrer camins de descoberta, aquest és un llibre indispensable que hauria de ser imitat en altres zones del territori.»

llocs, situant-los d'aquesta manera en un marc geogràfic concret.

Cada esdeveniment va acompanyat d'una fotografia de l'indret, feta per Manel Lladó, i d'unes breus instruccions sobre la manera d'arribar-hi. Una eina, aquesta última, indispensable en força casos, perquè hi ha indrets d'accés no gaire senzill: coves de trabucaires, fonts amagades, restes de fàbriques perdudes enmig del no-res, colls de muntanya, creus de terme ara situades enmig de camps d'alfals, santuaris i masies recòndits, passos de frontera, tombes enmig de vinyes, monuments oblidats i mig destruïts, lluny de qualsevol nucli habitat... No sempre és fàcil arribar a llocs dels quals no més es conserva la memòria popular, el rumor o la llegenda.

Això fa que el llibre aconsegueixi també una funció reivindicativa, ja que hi ha indrets que mereixerien una altra sort. El cas més paradigmàtic és segurament el de la font, prop de Sant Joan de les Abadesses, que va inspirar el famós poema de Joan Maragall «La vaca cega». Hi ha una

Una de les curiositats que podem trobar a *Espais amb història*: el monument a un aviador de la Legió Còndor, mort en l'enfrontament amb l'aviador català Josep Falcó, que es conserva a mig quilòmetre de la carretera C-252, entre Figueres i Garriguella, sota d'un gran xiprer.

placa commemorativa, sí, però la senyalització és inexistent i l'accés, com diu l'autor, «poc agraït, perquè cal embardissar-se una mica». Puc certificar personalment, a més, que la vegada que jo vaig aconseguir arribar-hi, la font mostrava clarament que allà hi seguien anant les vaques, perquè el terra era ple d'allò que elles hi havien deixat i que, segons diuen, a la muntanya no fa pudor, encara que la remenis amb un bastó.

I aconsegueix també una funció reivindicativa en mostrar l'existència, encara, de restes que, segons la Llei de la memòria històrica, fa temps que haurien d'haver desaparegut.

Per a qui s'estimi el seu país, senti curiositat per la història i li agradi recórrer camins de descoberta, aquest és un llibre indispensable. Escrit en llenguatge periodístic, maquetat amb encert i amb un complement bibliogràfic per a qui en vulgui saber més, hauria de ser imitat en altres zones del país. Caldria que no solament les comarques gironines tinguessin un instrument tan útil com aquest. Esperem que sigui imitat ben aviat.